tíðindablaðið
sosialurin
Nr. 228 Fríggjadagur 28. november 1997 71. árgangur www.sosialurin.fo Kr. 7,00

Jóannes Eidesgaard formaður Javnaðarfloksins

Nóg mikið er tosað

– Útjaðarin er heilt avgjørt eitt mál, sum verður ovaliga á dagsskránni, sigur Jóannes Eidesgaard, sum vísir á, at útjaðarin tapir fyri miðstaðarøkinum, tí ov lítið verður gjørt

Síða 4

Føroyskur fiskur er ov dýrur

Tí vil danskur matvøruhandil sleppa at keypa føroyskan fisk uttan um millumhandlararnar. Annars verður fiskurin so dýrur, at hann selist ikki

Síða 10

Nú rennur oljan á Atlantsmótinum

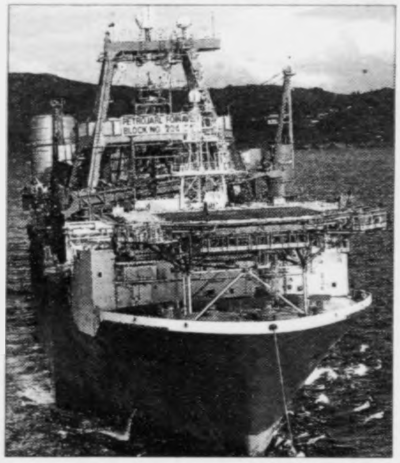

Fyri fyrstu ferð nakrantíð er farið undir oljuframleiðslu millum Føroyar og Hetland á Foinavenfeltinum

Síða 21

Skikka tær væl, Nyrup

Vinstriflokkurin og teir Konservativu hótta Poul Nyrup Rasmussen. Broytir stjórnin ikki støðu í Føroyamálinum, er ikki óvist, at teir fara at royna parlamentariska vegin - at fáa nýval

Síða 12

GRUNDIG 100 Hz SJÓNVARP

100 Hz Grundig sjónvarp

...við stillari mynd!

Prísir:
25" prísur 10.200,-
Kontant: 9.200,-
28" prísur 11.330,-
Kontant: 10.200,-
Dømi um fígging:
Grundig 100 Hz. 25"
Útgjald 1060,-
REST: Um mán. í 24 mðr., bara
348,-

Vit útvega fígging!

- 100 Hz v/still picture
- Stereo
- Megalogic
- On Screen Display v/11 málum
- Top/Log Tekst-SV 8 síður
- 99/1 AV programm
- 15:9 umskiftari
- Wake up/Sleep/Snooze

ELDING
SMS tlf. 18662 · 18663 • Saltangará tlf. 48762

Allir prentlutir í góðum hondum hjá
HESTPRENT Spf.
Dvørgastígur 7 • 100 Tórshavn
Tlf. 14555 • Fax. 18026
e-mail: hestprnt@olivant.fo

sosialurin

Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyritøkustjóri: Kristjan Dahl
Lýsingar og søla: Jonhard Hammer

Blaðstjórnarfulltrúi: Randi Jacobsen

Blaðfólk: Aki Bertholdsen, Eirikur Lindenskov, Dagny Joensen, Eyðun Klakkstein, Edvard Joensen

Ljósmyndari: Jens Kristian Vang

Útgevari, uppseting og prent: Sp/f Sosialurin
Bustaður: Argjavegur 26, Argjum
Postadr: Postsmoga 76, 110 Tórshavn

Telefon: 11820
Telefax. 14720

e-mail: sosialur@post.olivant.fo

Fyrsta oljan skamt frá fiskimarkinum

Oddagrein

DAGURIN 26. november fer í søguna sum dagurin, tá skjøtil varð settur á oljuvinnuna í Norðuratlantshavi ella í økinum, sum vit hava valt at kalla Atlantsmótið.

KLOKKAN halvgun trý hósdagin varð fyrsta oljan pumpað umborð á stóra flótandi oljuskipið Petrojarl Foinaven, sum liggur fyri akkerði bert fáar fjórðingar frá føroyska fiskimarkinum. So nær er skipið, at føroysk fiskiskip, sum veiða í egnum sjógvi, siggja tað.

TÁ hugsað verður um hvussu nógv ár eru gingin frá tí at fyrsti borurin varð settur í undirgrundina vestan fyri Hetland, so er greitt, at dagurin 26. november fer í søguna, sum tann, ið loysti upp fyri nógvum. Tá kundu tey mongu fólkini, sum hava verið við í oljuleitingini her, kenna seg lott um hjartað. Nú var teirra stríð ikki til fánýtis kortini.

FYRI Føroyar hevur henda løtan eisini nógv at siga. Hon boðar frá, at Atlantsmótið, sum Føroyar eisini eru partur av, nú er ein av heimsins oljuprovinsum.

HETTA hendir nærum samtíðis sum oljan er farin at flóta í Kaukasuslondunum og oljufeløg hava gjørt avtalur við Rusland um framtíðar útvinning.

VIÐ hesi hending má sigast, at vit eisini eru komin eitt stig nærri oljuni. Tí tað er eingin ivi um, at vit fara at fáa nyttu av royndunum hjá bretum hinumegin markið. Hetta fær okkum eisini at minna bretar á, at tað hevur stóran týdning fyri framtíðar samvinnuna millum bæði londini, at vit fáa eitt sakligt og rímuligt úrslit burtur úr marknasamráðingunum.

Tað sær ikki mætari út enn, at okkurt heilt serligt skal til fyri at sleppast kann burtur úr naggatódnini, tí eingin fundur er avtalaður. Tað einasta vit vita við vissu er, at ein ella onnur avkláring skal verða komin fyri hálvan januar. Føroyingar hava eftir øllum at døma „sett hart móti hørðum" tvs. at tað verður eingin samráðingarloysn, um ikki bretar vilja avmarka „sagens kerne" til at fevna um ta gráu leiðina tvs. tað økið, sum vit ikki kundu semjast um, tá fiskimarkið varð ásett fyri 20 árum síðani.

SPURNINGURIN í løtuni er, hvat bretar hugsa og ætla. Hvør er teirra taktikkur! Kann tað hugsast, at teirra taktikkur er at halda føroyingar til pínubonkin til tað seinasta og tá „tíðin" er úti at sláa hart til. Hvat tað so skuldi verið stendur opið. Kann tað hugsast, at teir halda tað fer at verða lættari at hava við føroyingar at gera eftir eitt komandi val, tá tann treiski Edmund kanska ikki er løgmaður longur! Kann tað hugsast, at bretar fara at seta fót fyri eini føroyskari útbjóð-ingarrundu, við at seta krøv, sum gera, at føroyingar fáa ikki bjóðað út tey frægastu økini!

HVÍ ikki taka hesa stóru hending, har Atlantsmótið er vorðið oljuøki, sum eina positiva avbjóðing og áminning um, at bretar og føroyingar fara at hava brúk fyri hvørjum øðrum í framtíðini. Finst eingin loysn so eiga føroyingar og bretar at semjast um, at meðan málið verður viðgjørt í Haag, kunnu londini bjóða út øll økini báðumegin fiskimarkið. Tá avgerð so er tikin í Haag verður hon at gera av, hvørji øki eru føroysk og hvørji bretsk. Ein slík semja kundi gjørt, at føroyingar sleppa at bjóða út øki í Hvítu sonuni heilt eystur móti fiskimarkinum og bretar somuleiðis teirra megin fiskimarkið! Um hetta ber til er so ein annar spurningur.

Sosialurin

Lesarabræv

Hvem narrer hvem?

Udsendelsen »Tá Danmark loysti« tirsdag den 25.11.97 skulle være en sandfærdig beskrivelse af historien bag gældskrisen på Færøerne. Det, vi fik lov til at se, var forvirrede klip af forskellige dokumenter og høre de to hovedinvolverede politikere J. Sundstein og Atli Dam give deres version af begivenhederne. Så er det jeg spørger mig selv, hvordan er det muligt for en landsdækkende fjernsynskanal at producere et så ensidigt program, hvis formål tydeligvis er at rense disse to herrer og dermed deres partier for skyld i en sag til mange milliarder? Det svarer – undskyld sammenligningen – jo til at lade Goebbels og Gøring udtale sig frit om deres ansvar for 2. verdenskrigs rædsler. Programmet var udformet som rent mikrofonholderi, der blev stillet eet eneste kritisk spørgsmål, selvom disse to herrer, så vidt jeg ved, har et hovedansvar for, at den færøske gæld nu er så stor, at kun olie i undergrunden kan sikre færøsk økonomisk uafhængighed. Færinger er et meget ærligt folk, de har tillid til hinanden, men at udnytte denne tillid til ukritisk at lade Sundstein og Dam udtalelser stå umodsagt i et forsøg på at bilde seerne ind, at her har vi sandheden, er nok den værste gang manupulation, jeg har set i mange år.

Hvem var det, der lod rentekarusellen køre i slutningen af 80'erne og først i 90'erne? Hvem havde ansvaret for, at de fleste bestyrelsesmedlemmer i bankerne og størsteparten af lagtingsmedlemmerne og mange velhavere kunne låne enorme beløb i bankerne med skattefradragsret for derefter at sætte de samme penge ind – ofte i de samme banker – på rentegivende konti, som ikke blev beskattet? Hvor meget kostede dette de færøske skatteydere?

Nogle skøn har været ca. 1.5 milliarder kr. Hvorfor gør formanden for Det økonomiske Råd ikke noget for at fortælle befolkningen om sådanne forhold – om hvordan det pludselig kunne lade sig gøre, at både ind- og udlån i pengeinstitutterne eksploderede? Mange af lånene udløste oven i købet investeringstilskud til bl.a. urentable skibe. Det kostede altså mere en 1.5 milliard, da en del lån endte med at blive betalt af landsstyret – dvs. igen skatteyderne – fordi låntagerne senere gik fallit. Sundstein og Dam og alle politikerne vidste godt, at det ikke var smart, problemet var bare, at ingen havde en interesse i at stoppe dette sugerør direkte ned i skatteydernes lommer, for de havde alle fået sådanne lån.

En fornemmelse af at det ikke gik rigtigt til har de fleste, men hvor galt fat det egentlig var med denne rente- og garanti- karussel har ingen – ej heller de færøske økonomer – gjort noget for at fortælle alle dem uden de gunstige lån, nemlig hovedparten af skatteyderne.

Da krisen endelig kom, var det menigmand, der fik lov til at betale uansvarligheden via lønnedgang og arbejdsløshed. Ingen politiker blev stillet til ansvar, de vidste selv, at de alle var skyldige, og siden krisen indtraf har politikerne gjort et imponerende stykke arbejde for at overbevise det færøske folk om, at det hele er danskernes skyld. Menneskeligt set er det en forståelig reaktion, men når det drejer sig om, at hele samfundets top unddrager sig ansvaret med risiko for, at Danmark pludselig får nok, kræver gælden indløst, stopper bloktilskuddet, standser for adgangen til danske uddannelser og hospitaler m.v., hvordan er Færøerne – specielt alle dem som har brug for et velfærdssamfund i fremtiden, nemlig de gamle, de fattige og de syge – da stedt?

Den danske regering har også ansvar for, at det gik så galt, som det gjorde, men at påstå som i »Tá Danmark loysti«, at færøske politikere er umælende uskyldige personer, der handlede til Færøernes bedste, er meget langt fra sandheden. Sjónvarp Føroya bør som minimum få lavet et rigtigt kritisk debatprogram, hvor der bliver skudt med skarpt på politikerne. Et helaftensprogram, hvor nutidige og daværende politikere og sagkyndige i bank og økonomi spørgsmål udfordrer hinanden. Det skylder Sjónvarp Føroya det færøske folk, som den moderne og alsidige tv-station, den giver sig ud for at være – specielt når man tænker på, at budgettet – med seernes velsignelse – foreslås tredoblet i fremtiden.

Med venlig hilsen

en som er nødt til at være anonym

Byrging um Vestmannasund

Í samband við byrging um sundið skal skoytast uppí.

Byrgingin førir við sær, at dugnaligir alarar uttan iva fáa alibrúk upp at standa.

Hesi alibrúk hava uttan iva so frálikt umhvørvi og støðu, at ikki er óhugsandi, at tey eftir stuttari tíð eru í heimsklassa og verða føroyska búskapinum almikið at gagni (enntá hornasteinur í tí føroyska búskapinum).

Fyri fáum árum síðani var dúgliga tosað og skrivað um at byggja turbinur í Vestmannasundi at útvinna el.

Við byrging er óavmarkaðir møguleikar at leggja turbinir í bylgingina, um serkønir koma til ta niðurstøðu, at tað er lønandi. Flóð og fjøra eins og sjóvarfall við miklum streymi, er neyvan svikalig orka, um tað er góð loysn.

Til seinast. Við byrging eru uttan iva nógvir aðrir fyrimunir.

Vinarliga

Jakup A. Mohr

TERMODRAKTIR

Vaksin: **688,-**

Børn: **475,-**

Draktirnar eru kunstpels- og thermofóður við hettu, ið kann takast av.
Faast í bláum, reyðum og svørtum

Vit senda postordrar um alt landið

P/F Kaj Andreasen & Co.
Klingran 5 • 188 Hoyvík
Tlf. 15600

Nú rennur oljan á Atlantsmótinum

Foinaven oljufeltið skamt frá føroyska fiskimarkinum fór í gjár undir fyrstu oljuframleiðsluna nakrantíð á Atlantsmótinum, vestan fyri Hetland. Tað eru gingin 25 ár síðani tað varð farið at bora í hesum nýggja økinum. Brúktar eru nógvar milliardir krónur til at bora teir 130 brunnarnar. Framleiðslan á Foinavenfeltinum kann eisini fáa stóran týdning fyri Føroyar og vinnu her. Tað hevur ljóðað, at útgerðar- og vaktarskip á feltinum eisini fara at brúka føroyskar havnir og tænastur og veitingar her. Foinavenfeltið liggur umleið miðskeiðis millum Føroyar og Hetland.

JAN MÜLLER

Mikudagurin 26. november 1997 fer at verða ein søguligur dagur, tá oljusøgan um Atlantsmótið verður skrivað. Henda dagin klokkan 14.23 rann tann fyrsta oljan úr undirgrundini á Foinaven-feltinum upp umborð á risastóra framleiðslu- og goymsluskipið Petrojarl Foinaven.

Eftir at hava leitað og borað eftir olju og gassi vestan fyri Hetland í meira enn 25 ár er nú tann fyrsta kommersiella oljukeldan tikin í brúk, og um einar tíggju dagar fer eitt tangaskip at leggja upp fyrsta oljufarmin frá Atlantsmótinum nakrantíð í oljuhavnini í Flotta á Orknoyggjunum.

Foinaven oljukeldan varð funnin av BP og Shell í 1992 og liggur hon bert fáar fjórðingar frá føroyska markinum og er hon mett at goyma millum 250 og 500 mill. tunnur av olju.

Alt gekk sum tað skuldi, tá skrúvað varð frá á havbotninum miðskeiðis millum Hetland og Føroyar seinnapartin í gjár. James Jardine, pressutalsmaður hjá BP sigur við Sosialin, at teir eru sera væl nøgdir við úrslitið, nú fyrsta oljukeldan vestan fyri Hetlandi er tikin í brúk.

-Vit hava sett tríggjar av brunnunum til og fara komandi dagarnar at taka enn 5 brunnar í brúk. Í vár verður so helst alt økið við í framleiðsluni og verður framleiðslan tá umleið 100.000 føt um dagin.

Tað er stóra bretska oljufelagið BP, sum er operatørur. Saman við Shell hevur BP arbeitt við at menna feltið nú í góð 6 ár. Hóast teir hava verið noyddir at umvæla og broyta nakað av útbúnaðinum, sum er settur upp á havbotninum, og tað tí hevur útsett ætlanina nakað, so hevur tað kortini eydnast at fáa framleiðslu í gongd uppá mettíð. Ongantíð áður er tað gingið so skjótt frá at ein oljukelda er funnin til hon kann fara undir framleiðslu.

Stjórin í BP John Browne sigur, at tað hevur sjálvandi verið stórt spell, at ætlanin er vorðin seinkað nakað, men hann heldur tað vera einki minni enn eitt bragd, at tað hevur eydnast at fáa hesa fyrstu framleiðsluna á djúpum vatni og í einum heilt nýggjum øki í gongd bert trý ár, eftir at endaliga loyvið varð fingið uppá pláss.

-Eg haldi, hóast hesa seinking, at henda væleydnaða og tøkniliga sera framkomna verkætlanin við einum flótandi framleiðsluskipan er ein týðandi varði í bretskari oljusøgu og fyri BP eisini.

Andy Dawson, sum hevur staðið á odda fyri verkætlanini sigur við Sosialin, at teir við hesum projektinum hava slóðað fyri heilt nýggjum arbeiðsháttum og hugsanum í sambandi við bæði trygd og umhvørvi. Vit hava sett út í kortið ein heilt nýggjan útvikling á hesum økjum. At tað hevur eydnast at fáa framleiðsluna í gongd bert fimm ár eftir at Foinaven feltið varð funnið og hetta í einum umhvørvisliga sæð sera torførum øki er ein stórhending.

BP hevur gjørt nógv burturúr at laga hesa fyrstu framleiðsluna vestan fyri Hetland til øll hugsandi krøv, sum eitt reint umhvørvi setir. Í fjør vórðu teir varugir við skeivleikar í parti av útbúnaðinum, sum varð settur upp á havbotninum og hesin mátti takast uppaftur og umvælast. Síðani hevur umhvørvisfelagsskapur Greenpeace roynt at seta BP forðingar í vegin. Greenpeace vil vera við, at oljuframleiðsla á Atlantsmótinum sum heild er ein álvarssom hóttan móti djóra- og plantulívinum í havinum.

Jamie Jardine, sum er pressutalsmaður hjá BP og sum tekur sær av økinum vestan fyri Hetland burturav sigur við Sosialin, at tað gongur sum ætlað at fáa tí næstu oljukelduna í framleiðslu eisini. Tað er um oljufeltið Schiehallion, sum liggur nærhendis Foinaven. Hetta feltið er væl størri og er ætlanin at fáa fyrstu oljuna upp næsta summar.

Heimsins størsta framleiðsluskip verður bygt í Belfast og verður klárt at taka í brúk í januar. Tá fer tað so leiðina til leiðina við føroyska fiskimarkið.

Henda verkætlanin, sum er ein av teimum heilt stóru hjá BP og tess partnarum, fer at kosta 10 milliardir krónur, tá hon er liðug.

Jamie Jardine upplýsir annars, at tað nú eisini verður arbeitt miðvíst við at fáa í gongd eina framleiðslu frá tí risastóra Clairoljufeltinum, sum varð funnið í 1977. Men av tí at goymslurnar har eru so serstakar og oljan sera tjúkk hevur tað higartil ikki verið mett lønandi at taka oljuna upp. Men nógv er broytt uppá 20 ár, og í dag halda oljufeløgini, sum eiga kelduna, at ein framleiðsla møguliga kann byrja stutt eftir aldarskiftið.

BP hevur síðani eisini ætlan um at gera framleiðsluroyndir frá eini aðrari keldu. Tað er Suilven, sum liggur heilt stutt frá føroyska fiskimarkinum.

Oljuvinna skamt frá føroyska markinum nú veruleiki

Tað er her í grannalagnum, í tí Hvíta økinum, at bretska stjórnin hevur kannað sær tveir blokkar og sum hon hevur latið oljufeløg bjóða uppá. BP er eitt av feløgunum, sum fegið vil hava hesar blokkar og nógv bendir á, at felagið fer at fáa í hvussu er annan av blokkunum, nú Suilvenkeldan liggur tætt uppat blokkinum og helst gongur inn í sjálvan blokkin.

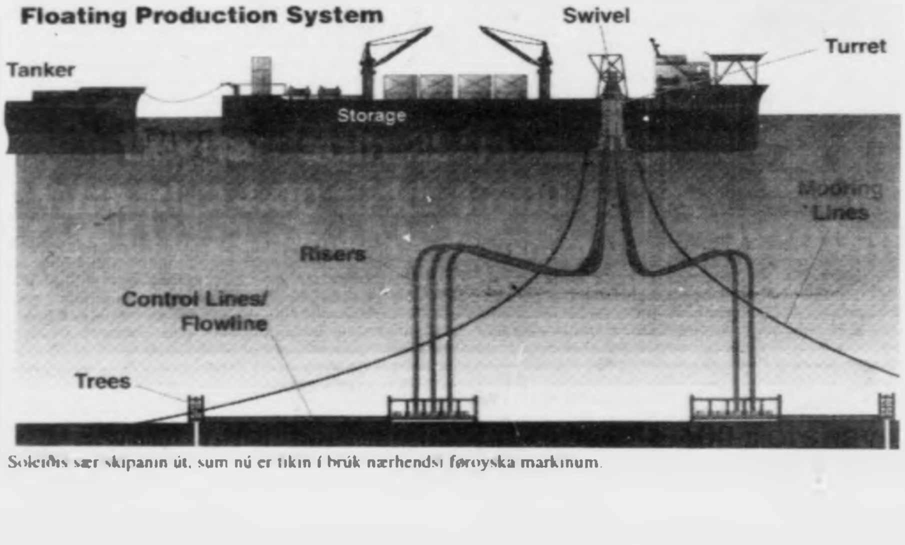

Soleiðis sær skipanin út, sum nú er tikin í brúk nærhendis føroyska markinum.